

כאיל תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וענינא דיומא

ממרן רבן של ישראל רבנו בעל אילת השחר שליט"א

מספריו הק' ומכתבי תלמידים

גליון 37 לג בעומר תשע"ד

מעניני היום

ענין השמחה בל"ג בעומר

רגיל רבנו להביא את דברי הרמ"ע מפאנו (מאמר מעיין גנים עניני ספירת העומר ליל ל"ג), דכ' וז"ל "והנכון כי היום הזה ראוי לשמוח בו ושלא לאמר תחנה כמו שהיה פשוט לחכמים הראשונים ומנה לא תזיע, ... אלא ידוע במקומו שאף על רבן [רבי עקיבא] נקנסה מיתה לבו ביום ופסקה בשבילו שבטלה הגזרה, דין הוא לשמוח ביום שהרב ניצול".

נט"י אחרי חלאקה

בשו"ע סימן ד' כתוב דהמסתפר צריך ליטול ידיו ויל"ע אם גם המספר צריך נט"י ועכ"פ צריך ליטול ידיו משום נקיות אם נגע בשערות במקום זיעה ויל"ע כמה שיעור של תספורת להצריך נט"י. (ימלא פי תהלתך עמ' רפ"ג) ולכן רבנו מקפיד ליטול ידיו אחרי עשיית חלאקה, ולכן ממעט בזה כי קשה לו כל פעם לעשות כן. (קו' תגלחת מצוה עמ' ל"ח להרה"ג ר' יצחק אוהב ציון שליט"א, שכך אמר לו רבנו שליט"א)

ומיני אז שסיפרו למרן הגר"ח שליט"א דבר זה, התחיל להקפיד בכך ובכל פעם שגוזר לילדים חלאקה הוא נוטל ידיו. דלפני כן סמך על כך דלשון הגמ' בפסחים ק"ב, א מאן דשקיל מזייה משמע דוקא שלו. (מנחת תודה עמ' רל"ג)

ברכה לנחת

פעם בא אב אחד אל רבנו שליט"א לבקש ברכה שיהיה לו נחת מבנו שזה עתה עשה לו חלאקה. נענה רבנו ואמר לו: הנחת שתהיה לך ממנו היא באותם דברים שהוא יבין שיגרמו לכם נחת. (הגדש"פ ומתוך האור עמ' 91)

בעניני פאות

הרמב"ם הל' ע"ז פ"ב ה"ו כתב ופאה זו שמניחים בצדעים לא נתנו בו חכמים שיעור ושמענו מזקנינו שאינו מניח פחות מארבעים שערות. ועיי"ש בכס"מ שמביא קושיית הסמ"ג ומתרחצה. ומ"מ הם לא מקשים מהיכן המקור של שיעור זה וצ"ע.

בשו"ת החת"ס כתב שנשאל מהרעק"א איך מותר לסרק את פאת הראש. ועי' גליון הש"ס שבועות ב' ב' והחת"ס האריך שאין בזה פקפוק הובא בפתחי תשובה יו"ד סימן קפ"א ס"ק ג', וכן אומרים שהחזו"א סבר שמותר לסרק את הפאות. (אילת השחר ויקרא יט, כז)

בציון הרשב"י

בחודש אלול תשי"ט כשמרן הגרי"ז זצ"ל היה חולה מאוד, שאלו מרן הגר"מ שך זצ"ל האם לארגן תפילות לרפואתו, ענה לו 'אולי מירון', כי מקובל בידי מאביו מרן הגר"ח שקבר רבי שמעון במירון הוא מקום תפילה גדול.

ובאותו יום חזר הגר"מ לבי"ב ושוחח עם רבי יוסף ליס ורבי דוד פרנקל על כך, ואירגנו עוד באותו לילה שתי מוניות שנסעו מב"ב למירון, שבהם היו: מרן הסטייפלער, מרן הגר"מ שך, הגר"ג נדל, הגר"א צ' טורצין, הגר"ב רוזנברג, הגר"ח בריס, הגר"י ליס, הגר"ד ווינטרוב ורבי דוד פרנקל. ויבדלחט"א מרן רבנו שליט"א, והגר"ח גריינמן שליט"א, ואצל קברו של רשב"י סיימו אנשי המנין את כל ספר תהלים והעתיירו תפילה להחלמתו של הגרי"ז. לאחר כן כשחזר מרן הגר"מ להגרי"ז, שאלו מרן הגרי"ז האם כבר הייתם במירון, וכאשר השיב שאמנם כן אורגנה הנסיעה נתן לו מרן ברכת יש"כ על כך ולא הסתיר את הקורת רוח, בהביעו התענינות מי ומי היו בהולכים למירון.

מלבד נסיעה זו היו עוד ב' נסיעות של ת"ח מבני ברק למירון להתפלל לרפואתו, בפעם הב' השתתפו בנסיעה: הגר"ש ברמן, הגר"י שפירא, הגר"י ליס, הגר"ד וינטרוב, ורבי דוד פרנקל, ויבדלחט"א מרן רבנו שליט"א, והגר"ח גריינמן, רבי רפאל ברלין ורבי נחמיה ציטרון. [שהוא הסיע את הת"ח ברכבו למירון].

הפעם השלישית היתה בליל ערב ר"ה, טנדר של חבר הפעילים הביא את הבאים למירון שביניהם היו כמה מראשי ארגון הפעילים, בשעת ליל מאוחרת החל הטנדר עושה את דרכו הארוכה למירון, וכאשר הגיעו אל מחוז חפצם בשעה של לפנות בוקר פנו תיכף לאמירת סליחות כשרבנו שליט"א משמש כש"ץ, שלאחריהן נאמרו פרקי תהלים לרפואת מרן הגרי"ז. (ס' הרב מבריסק ח"ד עמ' 597-601)

בתפילה על מרן הגרי"ש

בסיון תשע"א כשעבר מרן הגרי"ש זצ"ל טיפול רפואי, נסע רבנו שליט"א בדרך לשיבת כרמיאל לקבר הרשב"י במירון, וכשבא לשם נשאל אם רוצה לעמוד על הציון ממש או בסמוך, ענה שבלאו הכי אני רחוק ממנו כמה מליוני קילומטר... ומאי נפק"מ היכן עומדים. [ופ"א אמר דבמקום הקבר עצמו הרי אינו ידוע בדיוק וממילא אין נפק"מ]. (פרי חיים 41)

לעילוי נשמת הרבנית זלבה גולדה לוינ' ע"ה בת הר"ר פישל הכהן ז"ל

ביאורים במעשה דרשב"י

רגיל רבנו שליט"א להביא את המעשה דרשב"י בשיחותיו, ומוציא משם יסודות גדולים בעבודת ה', לקטנו מעט דברים שעורר רבנו שליט"א בספריו ומכ"ת

לא תחנם

על פסוק (דברים פרק ז' פסוק ב) ולא תחנם פרש"י לא תתן להם חן, אסור לו לאדם לומר כמה נאה כותי זה וכו'. והעיר רבנו ממש"כ בשבת (ל"ג ב) שר' יהודה אמר כמה נאים מעשיהם של אומה זו וכו', [וכמו שהקשה הגר"א בביאורים עמ"ס שבת והשפת אמת שם]. וי"ל כיון שלא מדבר על אנשים מסוימים מותר לומר כמה נאים (אילת השחר ואתחנן ז, ב)

כיצד הותר לר"א ליכנס למערה

בשבת ל"ג ב' מובא דרשב"י ובנו נתחבאו במערה י"ג שנים עיי"ש. והנה כל זמן שהיו במערה לא הי' באפשרותם לאכול מצה וכדו'. ובשלמא רשב"י הי' אנוס מאימת המלכות, אבל ר' אלעזר בנו לא הי' אנוס, ואיך הכניס עצמו לידי זה שיתבטל מקיום כמה מצות. וצ"ל כיון שאביו הוצרך לו, הותר להכניס עצמו למצב שיהא אנוס, ולא יוכל לקיים חלק מהמצות (אילת השחר וישב ל"ב, י"א)

כיצד אכלו ערלה

בדבר הקושיא איך אכל רשב"י מעץ החרוב שנברא לו במערה הא הוי ערלה, תירץ רבנו שליט"א דיש ליישב דהנה על הפסוק (פרשת קדושים) "ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו את פרו"ו מובא בתורת כהנים: "ונטעתם - פרט לעולה מאליו". ועל פי זה פסק ה"שולחן ערוך" (סימן רצד, כז) שעץ שעלה מאליו (שלא במקום יישוב) - פטור מערלה. אשר לפי זה מובן כיצד רשב"י ובנו ניזונו מעץ החרובים שצמח בהגיעם למערה, שהואיל ועץ זה לא ניטע על ידי אדם - אין בו איסור ערלה. (מרפסין איגרא פר' קדשים) ובמק"א הביא רבנו, דהנה במדרש כתוב שגדלו לישראל בקריעת ים סוף, בתוך המים פירות, ויל"ע אם יארע כזה נס במקום שיש חיוב הפרשת תרו"מ אם הפירות יתחייבו בתרו"מ, וערלה אין בזה כיון שכתוב ונטעתם. ועי' דרך אמונה ה' מע"ש פ"י ה"ו בענין עץ חרובים שגדל לרשב"י. (אילת השחר בשלח י"ד, כ"ב)

היזק דרך סגולי

במש"כ בשבת דף ל"ג ב' דבתחילה כשיצאו מהמערה, כל מקום כל מקום שנותנין עיניהם מיד נשרף, יל"ע האם רשב"י הי' צריך לשלם על הדברים שניזוקו, ועי' קה"י בב"ק סימן מ"ה על המזיק בדרך סגולי (אילת השחר וישב ל"ב, י"א) וראה להלן מש"כ רבנו שלא נתכונו לכך אלא ממילא נשרף.

הזקן שנטל ב' הדסים

בעובדא דרשב"י ור"א בנו בשבת ל"ג ב' כשיצאו פעם שני' מהמערה כל היכא דהוה מחי ר"א הוה מסי ר"ש. מפני שלא סבלו ולא יכלו להבין איך אנשים עוסקין בחיי שעה, עד שראו בעי"ש זקן א' שרץ עם שני הדסים ושאלו אותו למאי זה, אמר לכבוד שבת ושאלו למה שתים והשיב להם א' כנגד זכור וא' כנגד שמור. אמר רשב"י לבנו ראה כמה מחבבין ישראל את המצות ונחה דעתם. וצ"ב וכי לא ראה עד אז שישראל מניחים תפלין ולובשים ציצית, וכן מקיימים את כל שאר המצוות.

אלא דבסתם הנחת תפלין ולבישת ציצית ושאר מצוות אכתי לא נח דעתו, ורק ממה שראה שהזקן ערך מחשבות ביראת ה', לחדש דברים להנות בהם את השי"ת, דהא אין חיוב להביא הדסים לשבת.

ויתכן עוד כי עיקר התפעלותו הי' ממה שלקח א' כנגד זכור וא' כנגד שמור, דבזה רואים שעשה את מעשיו עם מחשבה עמוקה שמחדש דברים איך לכבד מצוה, שהוא לא רק סתם מכבד שבת אלא מחמת המצוה שיש בזה וכיון שיש ב' מצוות צריך לכבד כל מצוה שבשבת ובזה ראה חיוב המצות.

עוד אמר רבנו בנוסח אחר: ועיקר הזכות בזה היא מחשבתו שרצה לכבד את השבת, יותר מעצם הכיבוד היא מחשבתו הטהורה. וזה מש"כ משלי ד' כ"ג מכל משמר נצור לבך, כי זה מפתח של הכל. (אילת השחר פנחס כז, יד)

עוד אמר רבנו בנוסח אחר: לחדש מצוות לבד אסור, וכדאמרו במגילה ג' א' שאין הנביא רשאי לחדש דבר אלא רק מה שאני מצוה היום. אבל דברים שהם רצון ה' יכולים להתחדש תמיד, וכגון מה דמצינו בשבת ל"ג ב' בזמן שרשב"י יצא מהמערה כל מה שהי' נותן עיניו הי' נשרף עד שראה זקן אחד רץ עם ב' הדסים לכבוד שבת ושאלו למה לוקח שנים ואמר אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור ונחה דעתו. דראה שישראל מחבבין את המצוות. והנה הנהגה זו היא לא מצוה דאורייתא ולא דרבנן אלא הרגשת הלב, והרגשים כאלו שייך שיתחדשו תמיד. (אילת השחר נצבים ל, ח)

כ"ד תירוצים

הנה אומרים בשם הגר"ח מבריסק זצ"ל דכשיש כמה תירוצים על קושיא זה מראה שהתירוצים חלשים, וכשיש תירוץ אחד זה מראה שהתירוץ חזק. ויל"ע דבשבת ל"ג ב' איתא דלפני שהי' רשב"י במערה הי' רשב"י מקשה קושיא אחת ורפב"י מתרץ י"ב תירוצים, ולאחר שיצא הי' רפב"י מקשה קושיא אחת ורשב"י מתרץ כ"ד תירוצים הרי שיש מעלה בריבוי תירוצים (אילת השחר ויקהל ל"ה, ל"א). וראה דברי רבנו בזה בסמוך.

אהבת תורה

אמר רפב"י אוי לי שראיתך בכך, והשיב לו רשב"י אשריך שראיתני בכך כי קודם הי' רשב"י מקשה קושיא ורפב"י עונה לו י"ב תירוצים. וכעת הי' רפב"י מקשה קושיא, ורשב"י הי' מתרץ כ"ד תירוצים. לכאורה הי' צריך לומר לו אשריך שראיתני ברום מעלת הקדושה וכדו', אבל הוא אמר שהאושר שלו הוא שיכול לענות כ"ד תירוצים, ובודאי אין כונתו שהוא מאושר להגיד פלפולים, אלא מפני שכדי להבין את כל הנקודות שיש בהענין, עד כדי לענות כ"ד תירוצים, היינו להבין עמקות התורה בכל נקודותיה, והי' כדאי לו בשביל אהבת השגת החכמה להיות י"ג שנים ביסורים כאלה על אנושיים, זה נקרא אהבת החכמה, ועל אהבה כזאת ויגיעה כזאת אמרו חז"ל יגעת ומצאת, שזה נכנס בדמו ומכיר את תירוצים שהשיג עיי' זה מעלות כ"כ הקב"ה ומדבק בדרכיו, ועל זה נאמר דברי

הספרי עה"פ 'והיו הדברים האלה' (דברים ו, ו) למה נאמר, לפי שהוא אומר ואהבת את ה' אלהיך איני יודע כיצד לאהוב, ת"ל והיו הדברים האלה תן הדברים האלה על לבך שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם ומדבק בדרכיו. (ימלא פי תהלתך ח"א עמי רל"ג)

אתקין מילתא

על הפסוק (וישב ל"ג, כ) ויקרא לו א-ל אלקי ישראל. פרש"י לא שהמזבח קרוי וכו' אלא ע"ש שהי' הקב"ה עמו והצילו קרא שם המזבח ע"ש הנס להיות שבחו של מקום נזכר בקריאת השם. משמע שראוי לאדם שנעשה לו נס לעשות דבר שיזכיר לו את הנס. והנה כל רגע שאדם חי זה נס, ובשמו"ע בברכת מודים אומרים על נסיד שבכל יום עמנו, אבל את הניסים התדירים לא כ"כ מרגישים וא"א לעשות להם זכר, משא"כ בניסים היוצאים מדרך הטבע שמרגישים יותר צריך לעשות זכרון. ובשבת ל"ג ב' איתא דרשב"י אמר הואיל ואיתרחיש ניסא איזיל אתקין מילתא וכו', ומובא בקול אליהו בשם המדרש שדוד עשה בגד מהכבש שהציל מהארי והדוב כדי לזכור את הנס. והמשנה ברורה סימן רי"ח ס"ק ל"ב כתב על מי שנעשה לו נס שטוב וראוי לו לתקן איזה צרכי רבים בעיר וכו'. (אילת השחר וישב לג, כ)

ובמק"א האריך בזה רבנו שאדם צריך להתרומם אחרי שנעשה לו נס, ואמר: רשב"י התעלה מאד במערה, ובכל זאת החסד של הצלתו הי' גדול והתרומם מכך, ולכן ראה צורך לעשות תיקון וטובה לאנשי העיר. וכיון שהיה בדרגה נוראה בתורה, כדאמרינן בשבת י"א א' חברים שהיו עוסקין בתורה מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפילה א"ר יוחנן לא שנו אלא כגון רשב"י וחבריו שתורתן אומנתן הרי שלמד יומם ולילה ללא הפסק והתיקון שעשה הוא תועלת לרבים להוריד הצער לכהנים מאריכות הדרך.. ויתכן שלא אמרו שירה, משום שאין דין שירה על נס של יחיד והם התרוממו במה שעשו חסד ותיקנו דבר תועלת לרבים דאפילו אנשים כאלו גדולים צריכים להתרומם. (ימלא פי תהלתך ח"ב עמ' רצ"ד) וראה עוד שם דברים נפלאים בכ"ז.

מעלת המערה

איתא בגמ' ב"מ דף פ"ה פרי צדיק עץ חיים ולוקח נפשות חכם, פרי צדיק עץ חיים, זה רבי יוסי ברבי אלעזר ברבי שמעון ולוקח נפשות חכם זה רבי שמעון בן איסי בן לקוניא, כי נח נפשיה אמטוהו למערתא דאבוה הוה הדרא לה עכנא למערתא אמר ליה עכנא עכנא פתח פין ויכנס בן אצל אביו לא פתחא להו, כסבורים העם לומר שזה גדול מזה יצתה בת קול ואמרה לא מפני שזה גדול מזה אלא זה היה בצער מערה וזה לא היה בצער מערה, ויש לעיין שהרי הדין הוא שאין קוברים רשע אצל צדיק, אך לא כתוב שצדיק אצל צדיק ג"כ א"א, ושניהם היו תנאים ומה אכפ"ל דיותר גדול, הרי אף צדיק יותר גדול אפשר לקבור, אלא דבעצם א"א כלל שיהו שני אנשים שוין וא"כ אין לדבר סוף שאף א"א לקבור אחד ליד חברו, אך יש מדה מסוימת שא"י רצון ד' שיקברו אחד עם השני, ואדם אינו יכול לשפוט את זה, דהרי הרמב"ם [בפ"ג מתשובה ה"ב] אומר שא"א לשפוט האדם רק הקב"ה עצמו ואין אפשר שכי"א יכריע מי יותר גדול, לכן אפשר לקבור צדיק אצל צדיק אף ששניהם לא שוין, אך כאשר יודע הקב"ה שההבדל כ"כ גדול אז כבר הקב"ה מזמן נחש שלא יוכלו לקבור אחד ליד חברו ולא נתן ליכנס במערה, ולכן סברו שזה כ"כ גדול מזה עד כדי כך שאין רוצים בשמים שיקברו זה אצל זה, ויצאה בת קול ואמרה לא מפני שזה גדול מזה וכו'. והנה בת קול מבואר מחז"ל שזה המדרגה קטנה מנבואה שגם כאשר בטלה נבואה עדיין היה בת קול, והיום אין גם בת קול דזה רחוק ממדרגתו, אך חז"ל השתמשו בזה רק לדבר הצריך מאוד, ומשמע שלענין גדלותם הוצרכו לבת קול, שלא יחשבו שהבדל כ"כ גדול שבשביל זה לא ראוי שיקברו זה אצל זה ולכך זימן הקב"ה נחש אלא מפני שזה היה בצער מערה וזה לא היה בצער מערה.

ומבואר שהצער מערה כ"כ משנה, אף שבגדלות עצמה אין כ"כ הבדל, הצער מערה כ"כ מבדיל את האנשים שע"יז כבר א"א להיות יחד אף ששניהם תנאים, הצער מרחיקם להבדל כ"כ גדול עד כדי שא"א לקבור יחד זה אצל זה. (מתוך הספד על הגר"ש ברמן זצ"ל)

ואית להו צערא לכהנים לאקופי

לכא' היה רה"ר וספק טומאה ברה"ר טהור, ומ"מ החמירו. ונראה טעמא כמ"ש תוס' בכתובות (דף כח, ב) שכל שהוא דבר קבוע תמיד לא רצו לסמוך על ספק טומאה ברה"ר. [והעירו לדברי המנ"ח מצוה רס"ג, דכהן מצווה גם על ספק טומאה ברה"ר] (אילת השחר שבת ל"ד ע"א)

יהיב ביה עיניה ונח נפשיה וכו' נתן בו עיניו ועשהו גל של עצמות

צע"ק דלקמן קמט, ב אמרינן דכל שחבירו נענש על ידו אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה, והאיך הענישו רשב"י [ועצם הענין של יהיה ב' עיניה, ע"י ברבינו בחיי פ' בלק פרק כ"ב פסוק מ"א, וע"ע בחזו"א חו"מ ליקוטים סי' כ"א לב"ב דף י"ד א'] (אילה"ש שם)

ביאור בכל המעשה דרשב"י

הנה בגמ' בשבת ל"ג ב' מובא המעשה שרשב"י התחבא במערה י"ב שנה עם ר"א בנו וכשיצאו וראו אנשים שחורשים וזורעים אמר מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה ופרש"י דאפשר ע"י נכרים והקב"ה מחלק מזון וריוח לעושי רצונו, כל מקום שנותנין עיניהן מיד נשרף יצתה בת קול ואמרה להם להחריב עולמי יצאתם חיזרו למערתכם הדור אזול איתבו תריסר ירחי שתא אמרי משפט רשעים בגיהנם י"ב חודש יצתה בת קול ואמרה צאו ממערתכם נפקו כל היכא דהוה מחי ר' אלעזר הוה מסי ר' שמעון אמר לו בני די לעולם בעוסקי תורה אני ואתה בהדי פניא דמעלי שבתא חזו ההוא סבא דהוה נקית תרי מדאני אסא ורהיט בין השמשות אמרו לי' הני למה לך אמר להו לכבוד שבת ותיסגי לך בחד חד כנגד זכור וחד כנגד שמור אמר לי' לברי' חזי כמה חביבין מצות על ישראל יתיב דעתייהו. והנה בברכות ל"ה ב' איתא ת"ר ואספת דגנך מה ת"ל לפי שנא' לא ימוש ספר התורה הזה מפיו יכול דברים ככתבן ת"ל ואספת דגנך הנהג בהן מנהג דרך ארץ דברי ר' ישמעאל. רשב"י אומר אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וקוצר בשעת קצירה ודש בשעת דישה וזורע בשעת הרוח תורה מה תהא עליה. אלא בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מלאכתן נעשית על ידי אחרים. א"כ רשב"י לשיטתו טען איך מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה. אבל מסתמא רשב"י סבר סברא זו גם לפני שנכנס למערה, ולמה הוא התפלל במיוחד כשיצא מהמערה על שמניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה עד כדי כך שכל מה שראה שחורשין וזורעין הי' נשרף.

עוד צ"ב במה שבכל מקום שנותנין עיניהן מיד נשרף, האם בכונה עשו כן, ומסתבר שלא נתכוונו להזיק בכל מקום שנתנו עיניהם, אלא שכך הי' המציאות שכל מקום שהסתכלו בו מיד נשרף.

עוד צ"ב מה שחשבו עצמם כרשעים שמשפטם י"ב חודש בגיהנום, ובפרט ששמעו בת קול שהיא דרגה גדולה ברוח הקודש, וכשיצאו מהמערה לאחר השנה הנוספת אמר רשב"י לבנו די לעולם אני ואתה, למה שנה קודם לכן לא נחה דעתו בכך ומה נתחדש לו עכשיו. ובעיקר הדבר צ"ב מה מצדיק את כל העולם מהטענה שהם מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה, ומה בכך שרשב"י ובנו עוסקים בתורה.

ונראה לפרש דהנה ודאי רשב"י לא התכוין לשרוף, אלא דבמה שמניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה יש שני עוולות, א' עצם העבירה שבה, אבל זה לא כ"כ טענה דשמא הם שוגגין, ועוד שלא כל אדם עומד בדרגה זו להניח חיי שעה ולבטוח בה', וכמש"כ רשב"י דאפשר לעולם ע"י נכרים והקב"ה מחלק מזון וריוח לעושי רצונו, ומי שאינו בדרגה זו עדיין אינו רשע. אמנם חוץ מעצם העבירה הי' עליהם טענה גדולה, משום שהתורה היא קיום העולם, וכמש"כ הנפש החיים ש"ד פכ"ה אבל אם הי' ח"ו העולם פנוי לגמרי אפי' רגע א' ממש מעסק והתבוננות עם סגולה בתורה הקדושה תיכף כרגע היו כל העולמות נחרבים ונבטלים ממצאות לגמרי ח"ו. וזה משום שהתורה מעמידה ומקיימת את העולם, ואינו שייך לעבירה ביטול תורה. אלא דכמו שמי שלא יאכל לא יכול לחיות אפי' אם איננו אשם במה שאינו אוכל, כך בלימוד התורה כשאין תורה בעולם זה חורבן לעולם אפי' אם אין עבירה בכך.

וזה שהוקשה בעיני רשב"י איך מתעסקין הבריות בחיי שעה, הרי אין בזה בנין העולם אלא חורבן העולם, ומכיון שהקב"ה מתחשב בדעת הצדיקים, נהג הקב"ה עם רשב"י כפי שיטתו, ובמקום שרשב"י התבונן וסבר שעיסוק בני אדם אלו הוא חורבן לעולם, כך הי' ונחרב המקום, וכל מקום שנתנו בו עיניהן נשרף.

וכעין זה מפרש רבינו בחיי בפי' בלק (כ"ב מ"א) את ענין יהיב ב' עיני ונעשה גל של עצמות. וז"ל וטעם הענין הזה שהי' נהוג אצל החכמים ז"ל הי' מפני חלישות דעתו של החכם השלם שא"א לו בלא הרהור תורה ואפילו רגע, ומתוך שמחלישין דעתו ומחשבתו נפסקה מהחכמה שהוא מחשב בה תמיד ומי שגורם לו כן הי"ה כמקצץ בנטיעות וראוי שתחול הקללה עליו וכו' אע"פ שמצינו בחסידי עליון גדולים בחכמה שאין דבורם וחלישות דעתם עושה רושם כי הענין הוא סגולה בנפש וכו' עכ"ל.

והנה לפני שרשב"י הי' במערה אע"פ שהי' גדול מאד, מ"מ עדיין לא הי' מחוזק אצלו עד כדי כך הצער ממבט זה כיון שהורגל לראות זה יום יום. אבל לאחר שנתעלה ונעשה מופשט מהעולם והתחזק אצלו ההכרה שכל העולם עומד על תורה. ועיסוק בחיי שעה הוא חורבן העולם, וברגע ללא תורה אין העולם יכול להתקיים. אז כבר לא יכלו רשב"י ור"א בנו לשאת צער זה, לנוכח עיניהם מתעסקין בחורבן העולם, ולכן ממילא כל מקום שנתנו בו עיניהם נשרף.

וגם הבת קול אמרה להם להחריב עולמי יצאתם חיזרו למערכתכם, ולא אמרה להם חדלו מלהחריב עולמי, כי זה לא שייך, משום שלפי מבטם זה חורבן העולם, וכך מתנהגים עמם משמים שבאמת יהי' חורבן לעוסקין בחיי שעה. אלא שאמרו להם חיזרו למערכתכם.

ומה ששיערו את זמנם להיות במערה י"ב חודש כמשפט הרשעים בגיהנום, לא שח"ו חששו שהם רשעים אלא שעד אותו זמן היתה דרגתם שלא הי' באפשרותם לעמוד בפני הצער הזה לראות אנשים מחריבים את העולם אבל באותה שנה נוספת שהיו במערה הם הגיעו לדרגה גבוהה יותר שיוכלו לסבול על אף הכל את צורת העולם.

ולזה הוצרכו לשיעור זמן כשם שהרשע נזקק ל"ב חודש זיכור כדי שיעלה מרשעו, כך הבינו שבי"ב חודש די להם וכבר הגיעו לדרגה הגבוהה שיוכלו לראות ולא יחרב על ידם, ובאמת לאחר הי"ב חודש הבת קול אמרה להם צאו ממערכתכם.

ולאחר שיצאו אמר רשב"י די לעולם אני ואתה, דהיינו שהביט כבר באופן אחר על חורבן העולם. דלגבי שלא יהי' חורבן העולם די באני ואתה, דהיינו בעסק התורה של רשב"י ובנו, שהרי על רשב"י וחביריו איתא בשבת י"א א' שמפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפילה, ורק הם לפי שתורתן אומנותן אבל כגון אנו מפסיקין לק"ש ולתפילה.

ולכן אמרו די לעולם אני ואתה, העולם יכול להתקיים ע"י תורתם שאינם מסיחין דעת לרגע מן הלימוד, ומספיק במדה זו של עוסקי תורה לקיים העולם, ולכן אע"פ שצר להם על האנשים שלא מקיימים העולם, מ"מ נחה דעתם כי יש קיום לעולם על ידם.

אמנם הם עדיין ראו את אנשי העולם כאנשים פחותים וריקים, שאין להם את ההכרה שהתורה היא קיום העולם, דאם היו מכירים בכך הרי היו מניחין חיי שעה ועוסקין בחיי עולם, עד שראו את אותו זקן שרץ לכבוד שבת עם שני הדסים אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור ובכך הם ראו שאינם פחותים כ"כ, דגם הם מחבבים מצוות ונחה דעתם.

וכללות הענין כי היו לפניהם שני ענינים, הא' קיום העולם, והב' המבט על דרגת אנשי העולם, מתחילה חששו לקיום העולם שהעולם יכול ליחרב, ולענין זה אין נ"מ אם העולם שוגגים או מזידים אם מחבבים מצות או לא. ורק כשהגיעו לדרגה שיוכלו לעמוד בצער זה והבינו שלעולם יש די קיום על ידיהם אלא שעדיין הי' צר להם על אנשי העולם שלא עוסקין בקיום העולם. ועל זה נחה דעתם כשראו לימוד זכות גדול עליהם, שמחבבין המצוות, ועשיית המצוות אצלם אינה מצות אנשים מלומדה, דמה שראה אצל אבותיו גם הוא מקיים ותו לא, שהרי אותו זקן חידש דבר במצוה, הרי שהוא עובד על יראת ה', דמחבב את המצוה, וא"כ בעלי ערך הם דגם להם יש קירבת אלקים. ועיקר הלימוד הוא איך הבין רשב"י כי בכל פעולה המראה שחסר בהכרה שלימוד התורה הוא הכל, אע"פ שאין תביעה שישמכו על הנס ויאכלו חרובין, וגם רשב"י לא אכל חרובין כשיצא מן המערה, אבל יש בכך חורבן לעולם, ולא השתנתה דעתו אח"כ, אלא שהבין שיש קיום לעולם ע"י עוסקי התורה שכמוהו וכבנו.

ובאמת מה יש לנו לדבר, אחר שחז"ל הקדושים כבר אמרו שאינם מגיעים לדרגת לימוד תורה דרשב"י, אבל עכ"פ צריך להיות ברור דכמו שרשב"י התברר יותר בהיותו במערה יותר מכל החכמים כי כל העולם הוא רק תורה, [עד שאמרו בב"מ פ"ה א' דכשרצו לקבור את נכדו ע"י בנו ר' אלעזר הי' שם נחש בפתח ולא נתן להכנס, כסבורים העם לומר שזה גדול מזה, יצתה בת קול ואמרה לא מפני שזה גדול מזה אלא זה הי' בצער מערה, וזה לא הי' בצער מערה] ולראות אנשים שלא מתנהגים על פי הכרה זו, זה צער שקשה לעמוד בפניו. קיום העולם הוא ע"י עוסקי התורה, וככל שאדם משתדל ומתחזק ומתרום להכנס לדרגת עוסקי תורה זהו קיום העולם. ויעזרו ה' להתחזק בלימוד התורה להיות ממקיימי העולם. (ימלא פי תהלתך ח"ב עמ' כ"ו)

העלון יוצא ללא מטרת רווח, ואפשר לצלם לזיכוי הרבים בלבד.

להערות הארות הוספות מנויים ורעיונות לכתובת לפנות keailtarog@gmail.com

לתרומות הנצחות והפצה ניתן לפנות ל 0527680034 בשעות בין הסדרים